

MAGASINET

DET ER pinlig at forlaget Ex Libris publiserer Høvding Seattles tale; Vi er en del av jorden. Talen har aldri vært holdt. Den er skrevet av manusforfatteren Ted Perry og ble brukt i propagandafilmen «Home» (1972) til fordel for Southern Baptist Convention i USA. I denne filmen fremstår Seattle, slik miljøbevegelsen ønsker å se ham, som modell for den «egentlige» urvisdom. Høvdingen ser deg i øynene og spør: «Hvordan kan man kjøpe eller selge himmelen, varmen fra jorden? Tanken er fremmed for oss. Vi eier ikke luftens renhet eller glitteret i vannet. Hvordan kan du kjøpe det av oss? Vi bestemmer bare i vår tid.» Det har lenge vært kjent av talen er fingert, og Ex Libris har hatt alle sjanser til å vite at utgivelsen ble gitt i falskt navn. Det er derfor grunn til å stille spørsmål ved utgiverens motiv og seriositet.

I forordet setter Petter Nome talen i sammenheng med 500 års jubileet for Columbus «opdagelse» av Amerika og den massive undertrykkelse av indiansk kultur som skulle følge. Men jeg kan ikke se annet enn at utgivelsen representerer en ny og mer intrikat undertrykking av indiansk kultur. Når talen fremstilles som «ekte», vil den skape enda en feilaktig forestilling om hva som er indiansk. Det er da en fare for at dagens indianere, fremstilt som miljø-idealer eller «regnbuekrigere», blir påtvunget et bilde de føler seg fremmed for.

Seattle selv er ingen fiksjon. Han holdt faktisk en tale engang mellom 1853 og 1855 i forbindelse med forhandlinger om Port Elliott avtalen fra 1855. Perrys plagiat er tydelig inspirert av denne talen, men avviker til fordel for baptistene på avgjørende punkter.

I originalen heter det f.eks. at indianerne og de hvite har to uforenlige religioner. Perry «gjendikter» dette til det kristne poenget om en felles universell Gud. Den norske oversettelsen lyder følgende: «Vår gud er den samme gud.... Han er menneskenes gud, og han har like mye hjertelag for den røde som for den hvite.»

Vi elsker fremstillinger hvor Indianerne er nærmere i pakt med naturen enn det vi er.

Høvding Seattles tale ble omskrevet for å passe til vår romantisering av indiansk kultur og tenkesett.

Peder Anker

Omskriving

av indiansk historie

MAGASINET

Suquamish Seattles tale

DENNE tale ble holdt til en utsending for Mr. Stevens, Guvernør av Washington Territory, engang mellom 1853 og 1855. Den ble holdt på duwamish, og oversatt på stedet til engelsk av en tolk. Dr. Henry Smith, som kunne duwamish, var tilstede og skrev ned talen. Den er ikke å forveksle med en fingert utgave skrevet av Ted Perry i 1972.

» HIN HIMMEL som har grått tårer av medlidenhet for mitt folk i talløse generasjoner, og som for oss ser uforanderlig og evig ut, kan endres. I dag er den ren. I morgen kan skyene trekke over. Mine ord er som stjernene – de blekner ikke. Den Store Høvdning av Washington kan stole på det Høvdning Seattle sier, det er like sikkert som solens gang og årstidenes vekslinger.

Hvite Høvdning forteller at Store Høvdning i Washington sender oss hilsninger og forsikrer oss om sitt vennskap og sin godvilje. Dette er vennlig av ham, ellers om vi vet at han ikke trenger vårt vennskap igjen. Han har et stort folk.

De er som grass som dekker en enorm prærie. Mitt folk er lite. Det ligner spredte trær falt etter en præriestorm. Den store – og jeg formoder – velmenende Hvite Høvdning har sendt bud om at han ønsker å kjøpe vårt land, og han er villig til å tillate oss nok land til at vi kan leve komfortabelt. Dette virker svært rettfærdig, til og med generøst, for den Røde Mann har ikke lenger rettigheter som han trenger å respektere. Tilbudet er kanskje også vist, da vi ikke lenger trenger et stort land.

Det var en tid da vårt folk dekket landet slik belger av opprørt hav dekker det skjellbelagte bunn. Men den tid er forlengt forbi, de store stammer er ikke mer enn et sorgfullt minne. Jeg vil ikke dvele ved, eller sørge over, vår altfor tidlige bortgang, eller forhastet bebreide mine Hvite brødre, vi er også medskyldige for det som har hendt.

Ungdommen er impulsiv. Når våre unge menn ble sinte over en virkelig eller imaginær urett, og dekket ansiktene med sort maling, vil det si at deres hjerte ble svarte. De ble ofte grusomme og ubarmhjertige, slik at våre gamle menn og kvinner ikke klarte å snakke til dem. Slik har det alltid vært. Slik var det også når Hvite Mann første gang begynte å skyve våre forfedre vestover. Men la oss håpe at fiendskapet mellom oss aldri vil komme tilbake. Vi har alt å tape og intet å vinne. Revansj er av våre unge menn sett på som en seier, selv om det skulle koste dem livet.

Gamle menn som sitter hjemme under krigen, og mødre som har sønner å miste, vet bedre.

Vår gode far i Washington – for jeg formoder han nå er vår far like mye som deres, siden Kong Georg har flyttet sine grenser lenger nord – vår store gode far, jeg sier deg, send oss ditt ord på at hvis vi gjør som han sier så vil han beskytte oss. Slik at hans stolte krigere vil reise en sterk mur, og hans praktfulle krigsskip vil fylle våre havner, for at våre gamle fiender i det høye nord – Hyadene og Trimpsianene – vil la være å skremme våre kvinner, barn og gamle menn. Først da vil han være vår far og vi hans barn. Men kan det skje?

Din Gud er ikke vår Gud! Din Gud elsker ditt folk og hater mitt. Han holder sine store beskyttende armer kjærlig rundt bleikansiktene og leder dem ved sin hånd slik en far leier sin mindreårige sønn – men Han har sviktet sine

røde barn – hvis de virkelig er Hans. Vår Gud, den Store And, ser også ut til å ha sviktet oss. Din Gud gjør at ditt folk vokser seg sterkere fra dag til dag. Snart vil de fylle hele landet. Vårt folk svinner hen som et tidevann som ikke kommer tilbake. Hvis Hvite Menns Gud elsket de Røde så ville han beskyttet dem. Det ser ut til at vi er blitt foreldreløse som ikke kan se noe sted etter hjelp. Hvordan kan vi bli brødre? Hvordan kan din Gud bli vår Gud og fornye vår fremgang og vekke drømmer i oss om at bedre tider skal komme?

Hvis vi har en felles far i himmelen så er Han partisk – for Han kommer bare til barn med bleike ansikter. Vi har aldri sett Ham. Han ga oss lover men hadde ingen ord for sine røde barn som engang var en myldrende mengde som fylte dette store kontinent, slik stjerner fyller himmelvelvingen. Nei; vi er to ulike raser med ulikt opphav og ulik skjebne. Det er lite felles mellom oss.

For oss er våre forfedres aske hellig og deres hvileplass innvidd grunn. Dere vandrer langt fra gravene til deres forfedre og tilsynelatende uten savn. Deres religion var skrevet på stentavler med deres Guds jernfinger slik at dere ikke skulle glemme. Dette kan ikke Røde Mann fatte eller huske. Vår religion er tradisjonene fra våre forfedre – drømmene til våre eldste, gitt til dem i høytidelige timer om natten av den Store And; disse visjonene fra våre Høvdninger er skrevet ned i hjertet av vårt folk.

Deres døde slutter å elske dere og deres hjemland så snart de passerer gravens port og vandrer bort hinsides stjernene. De er hurtig glemt og vender aldri tilbake. Være døde glemmer aldri den vakre verden som ga dem livet. De elsker fortsatt dens grønnskledte dalsider, dens knurrende elver, dens storslagne fjell, avsondrete daler med stille grønne vann og bukker, i en evig omsorgsfull lengsel, kjærlig sinnsbevegelse over det innerst ensomme ved livet. De vil komme tilbake fra de Herlige Jaktmarker for å besøke, vise vei, trøste og bygge for de etterlatte.

Dag og natt kan ikke dvele sammen. Den Røde Mann har alltid trukket seg tilbake når den Hvite Mann nærmer seg, som morgentåken trekker seg tilbake for morgensolen.

Ditt forslag virker imidlertid rimelig, og jeg tror mitt folk vil godta det og trekke seg tilbake til det reservatet du tilbyr dem. Da kan vi dvele i fred, for den Store Hvite Høvdning ord synes å være naturens ord som snakker til vårt folk ut av et tykt mørke.

Det betyr ikke meget hvor vi tilbringer resten av våre dager. Det blir ikke mange av dem. De Indianske netter lover mørke. Ikke en eneste stjerne av håp svever over horisonten. Triste stemmer kommer klagende med vinden. Merk to synes å være Røde Menns vei, hvor han går vil han høre skrittene til sin grusomme søledder nærme seg, slik en skadskutt ku hører jegeren komme, og upåvirket forberede møte med

sin undergang. Noen flere måneder. Noen flere vintrer – og ikke en eneste etterkommer av de mektige skarer som engang streift over dette veldige landet eller bodde i lykkelige hjem, beskyttet av den Store And, vil være tilbake og sørge over gravene til et folk som engang var mektigere og mer forhåpningsfulle enn ditt. Men hvorfor skulle jeg sørge over mitt folks ubetimelige skjebne? Stamme følger stamme, og nasjon følger nasjon, som belger på havet. Det er naturens orden, å lengte tilbake er nytteløst. Deres nedgangstid er kanskje fjern, men den vil sikkert komme, for selv den Hvite Mann, hvis Gud vandret og talte med ham som venn til venn, kan ikke forsikres fra en felles skjebne. Kanskje kan vi bli brødre tross alt. Vi får se.

Vi vil overveie ditt forslag og når vi har tatt en avgjørelse vil du bli informert. Hvis vi skulle akseptere forslaget, setter jeg her og nå den betingelse at vi ikke blir nektet det privilegiet at vi til enhver tid uten overløst får besøke våre forfedres, venner og barns graver. Hver del av denne jorden er vurdert hellig av mitt folk. Hver skråning, hver dal, hver mark og lund, har gjennom tidene vært gjenstand for en glad eller trist begivenhet. Selv steinene, tilsynelatende døde fyllmasse formerte seg av varme der de ligger i solen langs den stille kyst, er fylt med minner over gripende begivenheter knyttet til mitt folks liv. Og det støv som du nå står på reagerer mer kjærlig på disses føtter enn på dine, da det er rikt med blodet fra våre forfedre er våre bare føtter mer bevidst denne sympatiske berøring. Være forlatte stoltheter, kjærlige mødre, glade jenter, selv våre små barn som levde her og gledet seg her for en liten stund, vil elske den mørke ensomhet og ved kvelden hilse de ånder som returnerer fra skyggen. Og når den siste Røde Mann har forsvunnet, og når minnet om min stamme har blitt en myte blant Hvite Menn, vil disse kyster myldre av usynlige døde fra min stamme, når dine barnebarn tror at de er alene på marken, på lageret, i butikken, på motorveien, eller i en stille skog, vil de ikke være alene. Ikke noe sted på jorden er satt av til ensomhet. Om natten når gatene i dine byer og landsbyer er stille og du tror de er forlatt, vil de igjen være fylt av en harskere som engang bodde her og fortsatt elsker sitt vakre land. Hvite Mann vil aldri være alene.

La ham være rettfærdig og varsom med mitt folk, for de døde er ikke maktesløse. Død, sa jeg det? Det finnes ingen død, bare et bytte av ord.

Oversatt av Peder Anker

Kilde:
Vanderwerth, W.C. (ed.):
Indian Oritory: Famous speeches by noted indian chieftains,
University of Oklahoma Press
1971, sidene 118-122.

Seattle ga uttrykk for det motsatte: «Din Gud er ikke vår Gud! Din Gud elsker ditt folk og hater mitt.»

Mot sin vilje er Seattle «døpt» i form av en «tvangspåleggelse» fra Perry, som ikke avviker fra den undertrykkelse Ex Libris utgivelsen tror å ta avstand fra.

Det er også andre forskjeller; Seattle snakker om naturen som vakker og herlig fylt av minner om forfedrene, han ber derfor de hvite om å ta vare på landet som en bolig for familiens ånder. Perry vrir på dette slik at det er naturen som sådan Seattle ber de hvite å ta vare på. Det er en antroposentrisk og ikke en økosentrisk religion. I følge Næss sin terminologi vil det si at Seattle har en «grunn» og ikke dypøkologisk tankegang.

Det er hevet over tvil at enkelte indianske stammer har vist stor økologisk innsikt. Vi kan også lære mye av å lytte på nytt til mange indianske tenkere, men ikke i form av vulgære generaliseringer over vestlig kulturs elendighet, (og indianernes fortrefelighet). Man må heller ikke være blind for at andre indianske religioner har vist liten økologisk innsikt. Indianerne ved Rock Cree jaktet f.eks. etter et religiøst prinsipp om at «jo flere dyr man dreper, jo mer vil artspopulasjonen øke». Dette er neppe noen egnet basis for «filosofi, religion, og kosmologi».

Romantisering

Slik talen fremstår i Ex Libris-utgaven er den på mange måter representativ for en tendens i 70-årene, der filosofer og antropologer drog på studiereise til «alternative» kulturer. Problemet var at de hadde med seg økologiske perspektiver fra vestlig filosofi og ideologi. En forestilling om en fredfylt «gullalder» før kapitalismen ødela menneskets «renhet». Denne skisse av et alternativ til «vår liberalistisk kultur» ønsket de så å få bekræftet i alt «ikke-vestlig og opprinnelig». Det var imidlertid ikke like lett å få stadfestet den økologiske drøm om en harmoni med naturen, så ved å vri på de faktiske omstendigheter slik som talen til Seattle, fikk de «empiriske belegg» for sine perspektiver. Lengselen etter alternativet, som en motpol til den økologiske krise, har slik ført til en ukritisk dyrkning av urbefolkningers «renhet».

Et eksempel kan være to bidragsgivere til den dypøkologiske bevegelse, Bill Devall og Georges Sessions, som inspirert av Perrys «Seattle» har utropt indiansk holdning til en «basis for filosofi, religion, kosmologi og miljøvern som kan anvendes på vår egen kultur».

Arne Næss – miljøbevegelsens «grand old father» – er mer skeptisk. Men han siterer likefullt Perrys «Seattle» når han drøfter «vitale behov» og overlevelse; «Husk Høvdning Seattles siste ord om den store forandring som den Hvite Mann ville bringe til landet: «Det er livets slutt og overlevelsens begynnelse.»

Seattle har aldri uttalt disse ord, og det er vanskelig å lese slike meninger ut av hans tale. Seattle er faktisk forbausende lite bebreidende overfor de hvite, han sier for eksempel at «Stamme følger stamme, nasjon følger nasjon...» og «vi er også medskyldige for

det som har hendt».

Det Næss ikke ser, er at Seattle er personifiseringen av et «vitalt behov» for å projisere våre ideologier inn i andre kulturer, noe også Næss gjør seg skyldig i. Den dypøkologiske bevegelse kan f.eks. ikke ta Seattle til inntekt for en filosofi der naturen har (moralisk) verdi uavhengig av mennesket. Seattle uttrykker at naturen har indirekte verdi som tilholdssted for mennesker, forfedre og minner om disse.

Hvis dette er en korrekt tolkning av talen Seattle faktisk holdt, så betyr det at han ber de hvite å ta vare på landet ut fra en antroposentrisk og ikke en økosentrisk religion. I følge Næss sin terminologi vil det si at Seattle har en «grunn» og ikke dypøkologisk tankegang.

Det er hevet over tvil at enkelte indianske stammer har vist stor økologisk innsikt. Vi kan også lære mye av å lytte på nytt til mange indianske tenkere, men ikke i form av vulgære generaliseringer over vestlig kulturs elendighet, (og indianernes fortrefelighet). Man må heller ikke være blind for at andre indianske religioner har vist liten økologisk innsikt. Indianerne ved Rock Cree jaktet f.eks. etter et religiøst prinsipp om at «jo flere dyr man dreper, jo mer vil artspopulasjonen øke». Dette er neppe noen egnet basis for «filosofi, religion, og kosmologi».

Mange indianere ser også på miljøvern som en trussel mot deres kultur. Øyvind Johnsen poengterer i sin bok «Rød krig»: «(at) de ekstreme miljøvernerne i de rike landene er på enkelte områder en trussel mot urbefolkningene. Disse grupper idealiserer natur og miljø så til de grader at de er imot enhver form for utnyttelse av naturressurser. ... Det er dyp bekymring blant endel indianske representanter over miljøgruppene sin fiendtlighet mot enhver utnyttelse av regnskogene. Også urbefolkningene må ha rett til å utnytte sine ressurser kommersielt...». Hvem er det egentlig som sier at man ikke kan kjøpe eller selge jorden? Tanken er var ikke fremmed for «Johnsens» indianere.

Undertrykking

Når Perrys «Seattle» har fått slik popularitet i hele den Vestlige verden, forteller det mer om økologisk tenkning enn om Høvdning Seattle. Perry har lyktes med å lage et bilde av miljøbevegelsens romantisering av indianerne. Talen er et «manifest» over lengselen etter en opprinnelig «egentlig» økologisk livsstil. At Perry projiserer økologisk filosofi inn i indianerne er et kunstnerisk virkemiddel for at talen skal bli «autentisk». Tanken er at vi trenger en kontrast til vår mangel på miljøvennlig livsstil. At lengselen etter alternativet og ødeleggelsen av miljøet utgjør en og samme kultur blir for tungt å bære. Dypøkologisk glorifisering er en sofistikert undertrykking av indiansk tenkemåte. Kanskje det er på tide å lyse fred over Høvdning Seattles minne.